

Edirne Tarihi - Osmanlı Döneminde Edirne

Ahmet Usal - Edirne Vergi Dairesi Başkanlığı

Aralık 25, 2006

İçindekiler

0.1	Osmanlı Dönemi Başlangıcı: Edirne'nin Fethi	4
0.2	Padişahlar Döneminde Edirne	4
0.2.1	Edirne Vak'ası	6
0.2.2	Edirne Kıyımı	6
0.3	Edirne'nin Bir Osmanlı - Müslüman Kenti Olarak Gelişimi . .	6

0.1 Osmanlı Dönemi Başlangıcı : Edirne'nin Fethi

1361'e doğru önce Dimetoka fethedildi. Sultan I.Murat Edirne'ye yönelik hareketine, İstanbul yolu üzerindeki Çorlu'yu alarak devam etti. Daha sonra Lala Şahin Paşa'yı Edirne'ye gönderdi. Kale dışına çıkan Bizans kuvvetleri ile yaşanan savaşta Bizanslılar yenilerek kaleye çekilmek zorunda kaldılar. Bundan sonra Sultan I.Murat, Hacı İlbey ve Evrenos Bey yönetimindeki uç akıncı kuvvetlerini de yanına çağırdı. Bunlar ordunun öncü birliklerini oluşturdu. Güçlü Osmanlı Ordusunu Kale kapılarında gören ve zaten yenilmiş olduğundan direnme güçleri kalmayan Bizanslılar da kenti Lala Şahin Paşa'ya teslim ettiler.

Sarı Saltuk Sultan Menkıbesinde bizzat Peygamberimiz Hz.Muhammet'in Edirne'ye Dar-ün Nasr (üstün şehir) adını verdiği Hikayet-i Beşir Çelebi'de anlatılmaktadır. Ayrıca tarihte kentin adı Dar-ül Karar (kıyamete kadar yaşanacak şehir), Dar-ül Mülk(Başkent), Dar-ül Meymene (Ordular Kenti) olarak geçmektedir.

Bir değerlendirmeye göre Padişah Sultan I.Murat; sevincini çevredeki Müslüman-Türk Beyliklerine mektupla bildirirken, Hadrianopolis adını **Edirne** olarak değiştirmiş; (Bu isim zaman içinde farklı biçimlerde söylenmiştir.) günümüzdeki **Edirne** adı ise, 18. yüzyılın ilk yıllarından itibaren kullanılmaya başlanmıştır.

0.2 Padişahlar Döneminde Edirne

Sırsındığı mevkiinde, Balkanlardaki Osmanlı ilerlemesine karşı oluşturulan ilk Haçlı Ordusunun yenilmesinden sonra (1364 - Sırsındığı Zaferi) Sultan I.Murat, 1365 yılında devlet merkezini Bursa'dan Edirne'ye taşıdı.

Sultan I.Murat Döneminde şimdi Selimiye'nin de bulunduğu alanda bir saray yapıldı. Sultan Yıldırım Beyazıt zamanında saray büyütüldü. Yıldırım Beyazıt İstanbul'u kuşatma hareketini buradan yürüttü. Edirne ilk yıllarında Rumeli hareketi için bir üs olarak önemsenirken; 1402'den sonra, Süleyman Çelebi'nin hazinesini ve devlet arşivini de buraya taşımasıyla, siyasi merkez olma süreci tamamlandı. Bu dönemde Edirne, ünlü Şehzadeler mücadelesine sahne olmuştur.

Edirne'nin Osmanlı İmparatorluğu'nun siyasi tarihinde önem kazanması da, tam bu şehzadeler mücadelesi sırasında olmuştur. 1402 yılındaki Ankara Savaşı, Sultan Yıldırım Beyazıt komutasındaki Osmanlı Ordusunun Timur'a yenilmesiyle sonuçlanınca, Anadolu Beyleri eski topraklarını ele geçirdiler ve Sultan Beyazıt'ın oğulları arasındaki taht mücadelesi Devletin bir dönem karışıklık içinde kalmasına neden oldu. Bu dönem tarihimizde Fetret Devri (1402 - 1413) olarak anılır.

1403'te Süleyman Çelebi, 1410 yılında da Musa Çelebi Edirne'yi ele geçirdi. Edirne'de ilk kez para bastıran Osmanlı Hükümdarı Musa Çelebi'dir.

Ankara bozgunu ile başlayan karışıklık dönemi, Çelebi Sultan Mehmet'in 1413'te Edirne'yi Musa Çelebi'den geri almasıyla noktalandı. Çelebi Sultan Mehmet(I.Mehmet), saltanatının bundan sonraki bölümünü Edirne'de geçirdi ve 1421'de burada vefat etti. Sultan I.Mehmet'in vefatından sonra, taht kavgaları yeniden başladı. Tahta çıkan Sultan II.Murat'a karşı, önce Sultan Yıldırım Beyazıt'ın oğullarından Mustafa Çelebi, sonra da II.Murat'ın kardeşi Küçük Mustafa ayaklandı. Bu isyanları bastıran Sultan II.Murat, 1422 yılında Edirne'ye ayak bastı.

Fiziki gelişim açısından Sultan II.Murat dönemi, Edirne için en verimli yıllar olarak kabul edilir. Onun zamanında kent, hızla gelişti. 1424 - 1439 yılları arasında Edirne, çeşitli yabancı elçi, heyet ve hükümdarlar tarafından ziyaret edildi. Bu dönemde cami, hamam, köprü, medrese, imaret gibi önemli yapılaşmalar yaşandı. Aynı yıllarda Edirne, ünlü Şehzade Dügünlerine sahne oldu(Oğulları Mehmet ve Aleaddin için yapılan Sünnet Dügünleri). Tunca Nehri boylarında ikinci sarayın yapımı da bu dönemde başladı. Sultan II.Murat, Edirne'yi aynı zamanda bir askeri üs olarak değerlendirmiş ve çeşitli seferleri buradan yönetmekle kentin ün kazanmasını sağlamıştır.

Fatih Sultan Mehmet Edirne'de dünyaya geldi ve İstanbul'un alınması planları burada oluştu. İkinci saray onun döneminde tamamlandı. Oğlu Sultan II.Beyazıt kendi adıyla anılan Külliye ve ünlü Darüşşifa'yı yaptırdı.

16. yüzyıl muhteşem abidelerin inşa edildiği ve şehrin fiziki açıdan klasik formunu kazandığı bir dönemdir. Kanuni Sultan Süleyman batıya yaptığı seferler sırasında çoğu kez Edirne'de konakladı. Edirne'nin su yolları onun zamanında yapıldı. Bu dönem Edirne'nin, özellikle yüzyılın son çeyreğinden itibaren, imparatorluğun sınırlarının genişlemesinin de etkisiyle askeri bir sınır merkezi olmaktan çıkarak padişahların bir dinlenme yerine dönüşmeye başladığı dönemdir. Selimiye Camisi bu dönemin ürünüdür.

17. yüzyıl hanedan mensupları burasını çoğu zaman sürekli ikamet yeri olarak kullandılar. Edirne adeta ikinci payitaht özelliği kazandı. İstanbul'un saray çekişmelerinden bunalan padişahlar Edirne'ye sığındı.

Sultan I.Ahmet ile başlayan Edirne ilgisi giderek arttı.Sultan II.Osman ve IV.Murat döneminde geniş koruluk ve ormanlarıyla Edirne bir av sporu ve eğlenceleri merkezi oldu.

Ancak özellikle Sultan IV. Mehmet (Avcı Mehmet olarak ta bilinir.) döneminde Edirne gerçek anlamda bir siyasi merkez olarak İstanbul'a rağmen ağırlık kazandı. Padişah, vaktinin çoğunu Edirne'de geçirir ve elçileri de burada kabul ederdi.

Sultan II.Süleyman Edirne'de vefat etti. Yerine geçen Sultan II.Ahmet'in cülus töreni burada yapıldı.

Edirne Vak'ası denilen ayaklanma sonrasında Sultan II.Mustafa tahtından oldu. O da Edirne'de yaşamayı çok seviyordu. Edirne'de dünyaya gelmiş, burada tahta çıkmıştı. Döneminde Edirne'ye Köşkler, Çeşmeler yapıldı. Bu yıllarda Edirne'nin nüfusu 200 binlere ulaşmıştır.

0.2.1 Edirne Vak'ası

18. yüzyılın başında meydana gelen bir ayaklanmadır. Bu ayaklanma ile Padişah tahtından indirilmiş, Sadrazam azledilmiş, Şeyhülislam da öldürülmüştür. Olayların gelişimi şu şekildedir: Sultan II.Ahmet vefat etmiş, yerine Sultan II.Mustafa yine Edirne'de tahta çıkmıştı. Padişah, devlet işleriyle ilgilenmiyor, vaktinin çoğunu avcılıkla geçiriyordu. Sadrazam ve Şeyhülislam ise görevlerini kötüye kullanmakla suçlanıyorlardı. İstanbul'daki muhalifler yeni Sadrazam ve Şeyhülislam tayin ederek Edirne üzerine yürüdüler. Sultan II.Mustafa, Yeniçerilerin de isyancılara katılmasıyla tahtından indirildi. Yerine Sultan III.Ahmet geçirildi(1703). Şeyhülislam Feyzullah Efendi ise Bat-Pazarında katledildi ve cesedi Kirişhane'ye kadar sürüklenerek Tunca Nehrine atıldı.

Sultan III.Ahmet sonrası; Edirne'nin, yavaş yavaş gözden düştüğü ve siyasi önemini kaybettiği kabul edilir. 18. yüzyıla birlikte kentin talihi tersine dönmüştür. Yönetim bozuklukları, başarısızlıklar, Batıda terk edilen kale ve bölgelerden gelen göçlerin de etkisiyle eski ihtişamını kaybetmeye başlayan Edirne, önce depremler ve yangınlarla, sonra da işgallerle sarsılır.

0.2.2 Edirne Kıyamı

Edirne 19. yüzyılda da siyasi ve tarihi açıdan hareketli olaylara sahne olur. Sultan III.Selim'in başlattığı yeniliklerin bunda payı büyüktür. Bu yeniliklere karşı 1801 yılındaki ilk ayaklanmayı 1806'daki *Edirne Kıyamı* izler. Sultan III.Selim'in Edirne'de Nizam-ı Cedid adı altında, Yeniçerilere alternatif, modern askeri eğitim görmüş yeni birlikler oluşturulması amacıyla, verdiği buyrukla meydana getirilen Kıt'alara karşı, Yeniçerilerin şiddetli direniş göstermesi ve ayaklanması nedeniyle, Padişah kararından vazgeçmek zorunda kalmış ve Nizam-ı Cedid birliklerinin kaldırılmasına karar vermiş, Yeniçeriler de bu karara dayanarak Edirne'de mevcut tüm Nizam-ı Cedid birliklerini katletmişlerdir. İşte bu olaya da tarihte *Edirne Kıyamı* denir.

0.3 Edirne'nin Bir Osmanlı - Müslüman Kenti Olarak Gelişimi

Edirne fethedildiği dönemde Balkanlar'ın önemli yerleşim alanlarından.

Fetih sonrasında ise bu şehir; memleketin sosyal ve ekonomik yaşamında rol oynayanlarca ve devlet yönetiminin ileri gelenleri ile hükümdarın öncülüğünde adeta yeniden kurulmuştur.

Fetihle birlikte Kent, tarihinin yepyeni bir evresine girmiş oldu. Kısa süre içinde çok büyük bir gelişme gösterdi ve dünya tarihinde adları ön sırada anılan kentlerden biri durumuna geldi.

Edirne'ye yerleşmeye başlayan ve çoğunluğunu sipahi ailelerinin oluşturduğu Osmanlılar, kale çevresinde yeni mahalleler meydana getirdiler. Ne var

0.3. EDİRNE'NİN BİR OSMANLI - MÜSLÜMAN KENTİ OLARAK GELİŞİMİ7

ki Kaleiçi'nde de bazı düzenlemelere gidildi. Müslüman halkın bir bölümü (iki mahalle) buraya yerleştirildi. İki kilise camiye çevrildi(1752 depreminde yıkılan Ayasoyfa Kilisesinden dönüştürülen Cami ile Aina varoşundaki(Yıldırım Mahallesi) Yıldırım Camisi), hamam ve imaret yapımına başlandı.

Bu yapılanmada uygulanan özgün yöntem; *vakıflar* yoluyla kurulup idare edilen *imaret* sistemiydi. Şehrin kale dışındaki ana mahalleleri bu yolla kurulmuştur ki; bu oluşumda cami, hamam, medrese, aşevi gibi sosyal ve dini hizmetlere dönük üniteler de mutlaka yerini alırdı.